

δωμοί 883 (568 στην 'Αθήνα και στο Περαία, 315 στις 'Επαρχίες), Κλεψίδες, ληστές, απαγωγές κλπ. 489 (387 στην 'Αθήνα και στο Περαία και 102 στις 'Επαρχίες).

Η «Εστία» πολλὰ σωστά παρατηρεῖ πὺς στοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς, γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὸι, πρέπει νὰ προσέσουμε 5—10 % γιὰ τὰ ἐκλήματα δὲ γράφονται στὶς ἐφημερίδες, ἀπ' ὅπου τὰ παίρνει καὶ ὁ «Νουμάς», καὶ γιὰ τὶς 'Επαρχίες μικροκλεψίδες, ζωοκλεψίδες καὶ μικρολαβωμοὶ θεωροῦνται συνηθισμένα πράγματα καὶ καμιά φορὰ οὕτε στὸ 'Υπουργεῖο ἀναφέρονται ἀπὸ τοὺς ἀστυνόμους.

Νὰ δοῦμε τώρα καὶ τὸν ἐπίσημο πίνακα γιὰ τὴν ἐγκληματικὴν κίνησιν τοῦ 906 ποὺ θὰ δημοσιεύει τὸ 'Αρχηγεῖο τῆς Χωροφυλακῆς.

*

ΓΡΑΦΕΙ ἡ «'Ακρόπολις» στὸ φύλλο τῆς περασμένης Τετάρτης (σελ. 1, στηλ. 4) πὺς ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲ βοηθεῖ οὕτε τοὺς φαύλους, οὕτε τοὺς τρυφίλους, οὕτε τοὺς ἀφιλόπρους, νὰ ἐτοιμαστοῦν οἱ Πανελλήνιοι νὰ δεχτοῦν ἐν σθένει τοὺς τὸ Βουργαρίκο ζυγὸ. Γράφει ἀκόμα ἡ «'Ακρόπολις» πὺς γιὰ νὰ σωθῶμε ἀπ' ὅλ' αὐτὰ μᾶς χρειάζεται μιά «εἰρηνικὴ ἐπανάστασις».

Καλὰ καὶ ἀγαθὰ λόγια τῆς, μὰ φαίνεται δὲ συγκινοῦμαστε ἀπ' αὐτὰ οἱ Πανελλήνιοι τῆς, γιὰ τὴν δὲ συγκινοῦμαστε ὅχι ἀρχινῶντες κίβλας ἀπὸ μῆνες ἢ τέτια εἰρηνικὴ ἐπανάστασις. 'Ισως συγκινηθῶμε ἡμεῖς γίνετο τὸ δεύτερον ποὺ προφητεύει ἡ «'Ακρόπολις», μὰ τότε θάνατος πιά ἀργὰ καὶ δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ μᾶς σώσουν οὕτε ὁ «Χορτοφαγικὸς Σύλλογος», οὕτε ἡ «'Εθνικὴ συνείδησις»—τὰ μόνον σοβαρὰ σωματοῦντα ποὺ γινῆκαν ἀπὸ μερικὸς ραμολῆδες ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀταστροφὴν τῆς 'Αχίλλης.

*

ΕἶΝΑ ἡρώϊκον ζεῖναιγμα τοῦ Βλάχου δημοσιεύτηκε στὴν «'Ακρόπολις» τῆς Τετάρτης (σελ. 4 στηλ. 5) ποὺ ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσουν ἐκείνοι μάλιστα ποὺ διαλέξαντες τὸν κ. 'Αγγελο Βλάχο γιὰ νὰ κλείσει μὴ καὶ καλὴ τὸ Βασ. Θέστρο, διορίζοντάς τον διευθυντὴν του.

Στὸ ἄρθρον αὐτὸ, τὸ στολισμένον ἀπὸ μερικὰ μεταφραστικὰ μαργαριτάρια τοῦ κ. Διευθυντῆ, δημοσιεύεται κ' ἓνα 'Εγγλέζικο ποίημα τοῦ κ. Ρόιτερ ποὺ λέει, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, πὺς αὐτὸν δὲν εἴδοντο ἀθάνατοι ὁ Σαίξπηρ καὶ ὁ Χάινε θὰν τοὺς εἶχε δίχως ἄλλο σκοτωμένους ὁ Βλάχος μὲ τίς μεταφράσεις του.

Ἡ 'Εγγλέζικη, βλέπετε, τὰ λένε πὺς τσεκουράτῃ τὸ πρᾶμα ἀπὸ μᾶς τοὺς μακάριους Ρωμίους.

*

ΑΣΕΙΖΕΙ νὰ λογαριαστῇ κ' ἡ διαδήλωση ποὺ γινε ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς ἐργάτες προχθὲς ποὺ βγήκε ὁ Φαρδούλης ἀπὸ τὴ φυλακὴ. Οἱ ἐργάτες κάθισαν τὸν Φαρδούλη σὲ πολυθρόνα, τὸν σηκώσανε στὰ χεῖρας τοὺς καὶ τὸν γυρίζαν σὰ θαματούργη εἰκόνα στοὺς μεγαλόδρομους καὶ τὰ στενοὺς ὁδοὺς.

'Απόδειξη τρανὴ πὺς ἡ δημοκρατία θριαβεύει καὶ θὰ θριαβεύει στὸ δυστυχισμένον αὐτὸ τόπον καὶ γι' αὐτὸ τῆς ἐπρεπε καὶ ἡ πολυθρόνα, ὁ θρόνος δηλ., ποὺ τὴν ἀνέβασαν.

βγάζει. Σὰν εἶχανε καὶ ψωμί, καμαρώνανε· τρώγανε κάποιες ψωμὶ τὰ παιδιὰ, μὰ δὲν ἔτρωγε ἡ μάνα. Ἡ Κατινούλα στοχάστηκε τότες κάττις μὲ τὸ μικρὸ τὸ κεφαλάκι τῆς, ἔζη ἑπτὰ χρονῶν παιδί, ποὺ ἀπὸ νωρὴς ἀναγκαζότανε νὰ καταλάβῃ τί δύσκολη τέχνη, τί δεινὸ πρᾶμα εἶναι τὸ νὰ ζῇ κανένας. Τὸ στοχάστηκε ἡ καμμένη ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὴ μάνα τῆς, ποὺ εἶτανε καὶ τὸ χαηδμένον τῆς. Κι ἅμα τὸ στοχάστηκε, χάρηκε ἀμέσως, ἐπειδὴ ἀπὸ φυσικὴ τῆς, μ' ὅλα τὰ βάσανα ποὺ τραβοῦσανε, μῆτε ἡ ἐνέργεια τῆς ἔλειπε, μῆτε ἡ καλὴ διάθεσις, μῆτε καὶ κάποιον κέφι γιὰ γέλια, ποὺ ἡ καλὴ συνείδησις, ποὺ ἡ ἐνέργεια ἴσα ἴσα μέσα μας τὰ γεννᾷ.

Στάκρογιάλι κοντὰ, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμο τῆς Κερμαρίας, βρισκότανε εἶδος λαγοῦμι βαθουλούτσικο μὲ πέτρινη καμάρα. Στὴν ἄκρην τοῦ πηγαίνανε καὶ πλύνανε οἱ γυναῖκες, γιὰ τὴν ἔτρεχε ρυάκι ἀπὸ τὸ λαγοῦμι, καὶ ὅταν ἀνέβαινε ἡ θάλασσα, καθὼς συνηθίζει δύο φορές τὸ μερόνυχτο νὰ φουσκῶνῃ καὶ νὰ τραβιέται στὰ βοριανὰ ἢ βορειοδυτικὰ τὰ μέρη, τότες σμίγανε τῆς θάλασσας τὰ νερά καὶ τὰ νερά τοῦ ρυακιοῦ. Ἐκεῖ λοιπὸν συσσωρεδόντανε λογιῶν λογιῶν ἀποριζίδια τῆς θάλασσας καὶ τῆς στεριάς. Ἀπὸ παρατήρησις ἡ Κατινούλα κ' εἶπε νὰ

ΣΤΟΝ ΑΞΕΧΑΣΤΟ ΖΟΥΦΡΕ

'Απ' τὸ δέντρο τοῦ φατισμοῦ

σ' ἀπόσπασε ὁ χάρος,

εἶδον καὶ σὺ ἓνα θάρος

στὰ λίγα τὰ κλωνιά.

Βασιὰ στενάζει τὸ δέντρο

γιὰ τὸν ξεκλωνισμό του,

δείχνει τὸ ριζικό του

στὸ χάρο τὸ φοινά.

Πόλη

Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ ΣΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὸ φύλλο 1α τοῦ κῶντικα τοῦ Προκοπίου, ποὺ βρίσκεται μ' ἀριθμὸ 398 στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βενετίας⁽¹⁾, κάποιον ἀδέξιο χεῖρ τοῦ ΙΕ', καθὼς φαίνεται, αἰώνα, ἔχει γράψῃ τὰκόλουθο βυζαντινὸ τραγοῦδι, λιγόφυλλο, μὰ ὥραϊο καὶ δροσερώτατον ἀνθίσμα τῆς μεσοχρονιότητος δημοτικῆς μας ποίησης:

— «'Ασπρὴ ξανθὴ πανέμορστη, ὁ κύρ Κατῆς μισσεῖ καὶ ὑπάγει ὁ κύρ Κατῆς μακρὰ καὶ τὸ ταξίδιον μέγα» Καὶ ἡ κόρη ἀπὸ τῆς λύπης τῆς τοὺς μῆνας καταράται. — «Νὰ κῆς Φλεβάρη, φλέγεις με, καὶ Μάρτι, ἐμάρανες με' 'Απρίλι ἀπριλοφόρητε καὶ Μᾶ κατακαμμένε, τὸν κόσμον καὶ ἂν ἐγίμισες τὰβίτζια καὶ τὰ ρόδα, τὴν ἰδιότην μου τὴν καρδίαν τοὺς πόνους καὶ τὰ δάκρυα».

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ—καθὼς δίνουμε τὸ κείμενον του παραπάνου—δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καθηγητὴν μου κ. Σπ. Π. Λάμπρο στὴ Byzantinische Zeitschrift⁽²⁾, ἔπειτα ἐκνατυώθηκε ἀπὸ τὸν κ. K r u m b a c h e r⁽³⁾ κ' ἔπειτα πάλι τὸ ἐκνατύωσε καὶ δευτέρην φορὰ ὁ κ. Λάμπρος στὶς Μικτὲς τοῦ Σελίδου⁽⁴⁾.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα σημειώνουμεν ὅτι οἱ στίχοι 5—6 σωζονται mutatis mutandis σὲ κάποιον γνωστότατον δημοτικὸν τραγοῦδι:

1) Ὁ ἀριθμὸς 398 εἶναι τοῦ κατάλογου τοῦ Zanetti: Graeca D. Marci bibliotheca Codicum mss. (Βενετία) 1740.

2) Τόμ. III (1893) σ. 165 κ. ε.

3) K r u m b a c h e r: Geschichte der Byzantinischen Litteratur ἔκδοσις Β'. παρ. 341.7 ('Ελληνικὴ μετάφρασις Σωτηριδῆ τ. Γ', σ. 60).

4) Σπ. Π. Λάμπρου: Μικτὲς Σελίδες. 'Αθήνα, 1905, σ. 396.

πάνη νὰ δῇ. 'Ανακάλυψε πρῶτα πρῶτα κατὶ ποὺ τῆς φάνηκε πολὺ παράξενο, χοντρά καὶ μακροῦλά κομματάκια σὰ γυαλιτερὰ· εἶτανε ἡ ζύμη τοῦ σαπουνιοῦ τῆς πλυσῆς ποὺ εἶχε πῆξει, γιὰ τὴν ἐκεῖ πλύνανε οἱ γυναῖκες τὰ ρούχα· ἔφερε σπῆτι τὰ κομματάκια καὶ τοὺς χρησίμεψε περίφημα γιὰ κόλλα, νὰ στουμπούσανε μὴ τρύπα ἢ νὰ τιάξουν ἓνα τζάκι. Νὰ ποὺ δὲν πῆγε ὁ κόπος τῆς χαμένος. Καὶ κόλλα χάρισμα! Γύρισε πάλι κ' εἰπάζε. Μέσα στὸ λαγοῦμι σκοτεῖνια. Ἐκαμε κουράγιο τὸ παιδί, ἐσκυφε, πασπάτεψε μὲ τὰ δύο τοῦ τὰ χερσάκια, μὰ φοβότανε καὶ λιγάκι. Ἐβρίσκε ὅμως κ' ἔβρισκε κάθε μέρα, καὶ ὅλο κουβαλοῦσε σπῆτι σωρὸ σωρὸ κελεπούρια, καρφίκα, σιδερά, κουμπιά, πλῆθος κουρέλλια καὶ κουρελλάκια, ὅλην βαί, ποὺ λέει καὶ ὁ Φιλοχτήτης τοῦ σιὸρ 'Αντρέα, ὅλην καὶ ὅλην, ποὺ τὰ φοροῦσε μαλιστα ὁ ἱδιός—ὁ Φιλοχτήτης δηλαδὴ, ὅχι ὁ σιὸρ 'Αντρέας.

Τὴν κυριακὴν, ἐβγαίνε στοὺς δρόμους ἡ Κατινούλα μὲ τοὺς γονιοὺς τῆς, πουλοῦσανε τὰ κουρέλλια, κερδίζανε πόσα θαρρεῖτε ταχά; Ἐνάμισον φραγκο. Σωστὴ περιουσία. Καὶ κοιτάζετε τώρα ποὺ ἀλλάζουνε ὅψη τὰ πράματα, κατὰ τὸ μάτι ποὺ τὰ βλέπει καὶ τὸ μυαλὸ ποὺ τὰ κρίνει. Ἐνάμισον φραγκο τί εἶναι γιὰ τὸν κ. 'Ολπιέρη καὶ γιὰ μᾶς; Τί-

'Απρίλη, 'Απρίλη ἄφρορετε, Μᾶ μου κανακάρη,

'Ὅλο τὸν κόσμον γέμισες στήνθη καὶ στὰ λουλούδια⁽⁵⁾.

'Ἐπειτα σὲ κάποιον ἄλλο τραγοῦδι Μωραϊτικόν:

'Αἴντε, βρ' 'Απρίλη δροσερὴ, καὶ Μᾶ με λουλούδια. ὅλο τὸν κόσμον γέμισες λουλούδια καὶ καλούδια⁽⁶⁾.

Καὶ πάλι σὲ κάποιον τραγοῦδι τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνου:

'Απρίλη, 'Απρίλη δροσερὴ καὶ Μᾶ με τὰ λουλούδια ὅλον τὸν κόσμον γέμισες λουλούδια καὶ καλούδια⁽⁷⁾.

Στὸ στίχον 1 ἐκῶντικας ἀντὶ μισσεῖν ἔχει τὸ συνώνυμον ταξιδεύει. Τὸ μισσεῖν εἶναι διόρθωμα τοῦ κ. Λάμπρου καὶ πρέπει νὰ γίνη γιὰ τὸ θέλει τὸ μέτρο.

Στὸ στίχον 2 τὴν λέξιν ταξίδιον ὁ κ. Λάμπρος σημειώνει ὅτι: «Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ταξιδ' εἶν'». Ἄλλως δ' ἐν τῇ γλώσσῃ εἶναι γεγραμμένον τὸ ποίημα θάνατομένον τὸ ἐνε ἀντὶ τοῦ εἶναι. Ἐγὼ ὅμως νομίζω πὺς καλύτερον στέκει νὰ γράψωμεν: καὶ τὸ ταξιδ' εἶν' μέγα. Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ εἶναι δὲν ἔχει διόλου δίκιον ὁ κ. Λάμπρος. Γιὰ τὴν συνηθιστάτα βρίσκεται στὰ δημοτικὰ, στὰ καθάρια δημοτικὰ, τραγοῦδια τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα—τὸν καιρὸν δηλαδὴ ποὺ γράφθηκε καὶ τὸ τραγοῦδι ποὺ λέμε—βρίσκεται τὸ εἶναι ἀδερφωμένον μὲ τὸ εἶναι καὶ τὸ εἶναι. Κοίταζε π. χ. τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια, ποὺ τύπωσε ὁ Legrand ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν θεολογικὸν κῶντικα τῆς Βιέννης 244, (Nessel):

Τὰ μάτια σου εἶν' ἔμορφα, μαῦρα ὡς τὸ μελάνι· τὰ φρύδια σου εἶναι στασιὰ, ὑψοῦνται ὡς γαϊτάνι, ἡ μύτη σου εἶναι τερνεμένη, ματωροκονδυλάτη, τὰ δόντια πυκνοφύετα ὡς τὸ μαργαριτάρι⁽⁸⁾.

Στὸ στίχον 5 ὁ κῶντικας ἔχει: ἀπριλοφόρητε. Ἄλλὰ, κρίνοντες ἀπὸ τὰ παραπάνου δημοτικὰ τραγοῦδια τοῦ καιροῦ μας, μὲ φαίνεται πὺς ὀριστικὰ καὶ στὸ βυζαντινὸν πρέπει νὰ γράψωμε ἀπρίλη ἀφρόρητε καὶ νὰ τὸ διαβάσωμε μὲ συνίζηση. Τὸ λο ἀντὶ

5) Σύγκρινε Γ. Εὐλαμπίου: Ὁ Ἀμάραντος ἦτοι τὰ ρόδα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἐν Περτρούπολει 1843 σ. 52.—M a r c e l l u s: Chants du peuple en Grèce. Τόμ. Β'. Παρίσι 1851 σ. 372 ἀριθ. ΙΑ'. — A r. P a s s o w: Carmina popularia Graeca. Λειψία 1880, σ. 229 ἀριθ. CCCX.

6) É. L e g r a n d: Recueil de chansons populaires grecques. Παρίσι 1874, σ. 210, ἀριθ. 94.

7) Π. Παπαζαφειροπούλου: Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ὁμιλῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδίᾳ δὲ τῆς Πελοποννήσου... Πάτρα 1887, σ. 130. Ἀριθμὸς ΡΑ.

ποτα. Οἱ Κερμαριῶτες ὅμως ἀπορούσανε μὲ τὸ ποσό, θαμάζανε τὸ παιδί, συχαιρόντανε πατέρα καὶ μάνα, κ' ἔτσι ἐβγαλε γλήγορος ὄνομα στὸ χωριὸν ἡ Κατινούλα. Περιφανέβοντανε κίβλας, γιὰ τὴν ἀπὸ φιλότιμον ἄλλο τίποτος, εἶχε καὶ παραεῖχε τὸ κορίτσι. Ἐβίανεν κ' ἡ μάνα· κάθε φορὰ ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὸ λαγοῦμι μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἡ Κατινούλα, ἐκλαίγε ἡ μάνα τῆς ἀπὸ τὴν συγκίνησιν.

— «Νὰ παιδί», λέει, καὶ τρέχανε τὰ δάκρυα. Ἡ κακομοῖρα πολὺ δὲ βόσταζε. Λίγνεψε, ἀδυνατήσε, πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα. Πείνα, ἔλλειψη τροφῆς, ὅπως θέλεις πῆς τὸ δὲν ἀντίξῃ ἡ γυναῖκα. Ὁ πατέρας δουλεῖ δὲν ἐβρίσκε. Μὲ τὸ σκακὶ στὸν ὦμο, σὰ ζοῦσε ἀκόμα ἡ μακαρίτισσα, τραβῆζε μὴ μὲρα πρὸς κατὶ ἀπόμικρον χωρίον, ὅπου ἄκουσε πὺς μοιράζονε σιτάρι καὶ γυρίζονε δουλερτάδες. Γύρισε στὴν καλύβα τοῦ ἀποσβολωμένου, ζεματισμένου. Τὸν κκοδεχτήκανε, τοῦ μιλῆσανε ἄσχημα, τὸνε διώξαν σὰ ζητιάνον. Κᾶθησε ὁ δύστυχος, ἐνῶ τὰ δηγότανε, σὲ μὴ γωνίᾳ κ' ἔσπασε στὰ κλάματα· ποτὲς δὲν εἶχε δεῖ τὸν πατέρα τῆς νὰ κλαίῃ. Ἀπὸ τὴν Κατινούλα καὶ πῶς ὕστερα τὸ θυμότανε. Κατόπι ἀπὸ τὸ θάνατον τῆς γυναίκας, ἄρχισε νὰ πίνῃ ὁ χηρὸς. Τὸν παρασέρνανε οἱ συντρόφοι, καὶ ἅμα ἔπαιρνε δύο